Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ¹

Mehmet YÜCEL²

**İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN
DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ**

Özet

Ailede başlayıp, çevreyle etkileşen sanatsal deneyimler, bireyin eğitimiyle birlikte estetik bir yapıya dönüşmekte ve bu süreç tüm hayatı etkileyen bir alan olarak önemini belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Eğitimin ayrılmaz bir parçası olan görsel sanatlar eğitiminin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için geleneksel öğretim yöntemlerinin dışında çocuğun sanatsal gelişimine katkı sunacak, tutum ve başarısını olumlu yönde etkileyecek yöntemlerin seçilmesi bir zorunluluktur.

Bu araştırma, iki boyutlu tasarımlarda atık malzeme kullanmanın öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve ders başarısına etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada dört tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; Görsel sanatlar dersine yönelik tutum ölçeği, öğrenci görüşme tutanakları, öğrenci gözlem ve başarı değerlendirme formlarıdır.

Araştırmanın evrenini Şanlıurfa ili, örneklemini ise Hacı Abdurrahman Özdemir Ortaokulu öğrencileri oluşturmaktadır.

¹ Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, aliosman@dicle.edu.tr

² Şanlıurfa Kazancı Bedih Güzel Sanatlar Lisesi, mamoste063@gmail.com

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Sonuç olarak, elde edilen verilerin analizlerine istinaden görsel sanatlar dersi etkinliklerinde atık malzeme kullanmanın öğrencilerin ders tutumlarına olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir.yönelik, olumlu ve olumsuz görüşleri incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Eğitim, Atık Malzeme.

THE EFFECT OF USING WASTE MATERIALS IN TWO-DIMENSIONAL DESIGNS ON THE STUDENTS' SUCCESS AND ATTITUDE TOWARDS THE COURSE

Abstract

The artistic experiences starting within the family and interacting with the environment transform into an aesthetic structure with the education of an individual and this process clearly reveals its importance as an area affecting the entire life. It is a necessity to choose the methods which will contribute to the artistic development and affect the attitude and success of the child in addition to the traditional teaching methods to fully carry out the visual arts education being an integral part of education.

The aim of the study is to measure the effect of using waste materials in two-dimensional designs on students' attitudes and success towards the course.

Four types of data collection tools are used in the research including attitude scale towards visual arts course, student interview minutes, student observation and success evaluation forms.

The research population consists of Şanlıurfa province and the sample is composed of Hacı Abdurrahman Özdemir Secondary School students.

In conclusion, it could be noted that the use of waste materials in visual arts course activities positively contributes to the students' attitudes towards the course.

Keywords: Art, Education, Waste Material.

Giriş

Çevremizde bulunan tüm nesneler yok oluşla birlikte yeni bir anlam kazanmış olurlar. Atık; kullanım ömrü tükenmiş, işe yaramayan, yararsız nesne ya da malzeme. Ancak bu nesnelerin sanat alanına dâhil olmasıyla kendi anlamının dışında yansıttığı yeni bir anlam üstlenmiş olurlar.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Tunçtan yapılmış bir yontuyu eritip bir bidon biçimine dönüştürürsek, yontuyu ve bidonu oluşturan özdeği etkilemeden bir nesneyi yok etmiş ve aynı özdekten başka bir nesne yaratmış oluruz. (Denkel, 2003)

Klasik sanat malzemesi dışında bir malzeme olan atık nesnenin sanat malzemesi olarak kullanılması ilk olarak 20. Yy'ın ilk çeyreğine rastlanmaktadır. 20. Yy. ile birlikte nerdeyse her şeyin sanat malzemesi olarak kullanıldığı görülür.

Antmen'e (2010) göre 'Picasso ve Braque 1909 ve 1911 yıllarında yaptıkları çalışmalar 20. Yy'a kadar oluşmuş olan sanat malzemesi algısının sarsılmasına ve sanat malzemesinin ne olması gerektiğinin sorgulanmasına neden olmuştur'. Bu ilk deneysel çalışmalarla birlikte atık malzeme birçok sanatçının dikkatini çekmiş sanat üretiminde sanatçıya malzeme ve teknik konusunda özgürlükler sağlamıştır. 20. Yy.'dan itibaren sanat tarihi süreci incelendiğinde sanatsal üretimlerde pek çok sanatçının atık malzemelerden yararlandığı bilinmektedir. Kübizmle başlayıp sonraki yıllarda diğer sanat akımlarında da yer bulan ve çeşitli sanatçılar tarafından kullanılan atık malzemelerin aynı zamanda sanat eğitimi veren kurumların öğretim yöntemlerini etkilediği ve deneysel çalışmalar açısından rolünün büyük olduğu söylenebilir.

20. yüzyılın başından itibaren bir kavram olan sanat eğitimi, sanatın bütün disiplinlerini ve biçimlerini içine alan, hem okul içi hem de okul dışı yaratıcı sanatsal eğitim olarak değerlendirmiştir (San, 2003).

Görsel sanatlar müfredat programı amaçları arasında yer alan kazanımlar incelendiğinde; sanat eğitiminde her türlü araç gereci kullanabilme ve farklı tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdire bilme açısından geleneksel yöntemlerin dışında yeni yöntemlerin kullanılması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2013).

Eğitimle ilgili kaynaklar göz önüne alındığında; çocukluktan başlayarak akademik eğitime kadar olan sanatsal bilgiyle donatılmış eğitim süreci sanat eğitimi olarak tanımlanabilir. İçinde bulunduğumuz yüzyılın eğitimden beklentisi, sadece bilgilendirme değil, çocuğu kendi kendine öğrenme, her konuda yeterli hale getirmek, doğa çevre ve yaşam konusunda bilinçlendirmek ve öğrenmeyi öğretmektir.

Görsel sanatlar dersi bireyin hem kişilik gelişimi hem de sanatsal gelişimi açısından önemlidir. Ancak; görsel sanat eğitiminde çocuğun estetik beğenisini ve yaratıcılığını geliştiren, bireysel duyarlılığını arttıran yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Bu amaçlar doğrultusunda atık malzemenin görsel sanatlar dersi uygulamalarında kullanılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı iki boyutlu tasarımlarda atık malzeme kullanmanın öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve başarısına etkisini ölçmektir.

Alt Amaçlar

Deney grubu öğrencilerinin öntest-sontest ders tutumları arasında belirgin bir fark var mıdır?

Deney ve kontrol grubu sontest ders tutumları arasında belirgin bir fark var mıdır?

Deney ve kontrol grubunun uygulamadaki başarılarında belirgin bir fark var mıdır?

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Araştırma Modeli

Araştırmada, nicel ve nitel araştırma modellerinin ele alındığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Creswell ve Clark, (2008)’a göre “karma yöntem, bir araştırmada araştırma problemini bütünsel bir çerçevede ele alan, ayrıca mantıksal ve sezgisel sonuçlar sunarak problemi en iyi biçimde açıklayan araştırma yöntemlerinden biridir”.

Araştırmanın evrenini Şanlıurfa ili, örneklemini Hacı Abdurrahman Özdemir Ortaokulu’nda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı, bahar döneminde, Şanlıurfa ili, Karaköprü ilçesinde bulunan Hacı Abdurrahman Özdemir Ortaokulu 7-B ve 7-C şubelerine devam eden toplam 54 öğrenci ile sınırlıdır. Seçkisiz (tesadüfi) yöntem ile belirlenen sınıflardan 7-B deney grubu, 7-C kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubu olarak belirlenen 7-B sınıfının öğrenci sayısı 13 kız, 14 erkek olmak üzere 27, kontrol grubu olarak belirlenen 7-C sınıfı 14 kız 13 erkek olmak üzere 27 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplamak amacıyla ders tutum ölçekleri, öğrenci görüşme tutanakları, öğrenci gözlem ve başarı değerlendirme formlarından yararlanılmıştır.

Araştırma 1 ders saati öntest, 1 ders saati anlatım ve örnekleme, 2 ders saati uygulama, 1 ders saati son test, 1 ders saati öğrencilerle yüz yüze görüşme ve başarı değerlendirme ölçeklerinin doldurulması, 1 ders saati tartışma olmak üzere toplam 7 ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama saatleri içerisinde aynı zamanda gözlem formları da uygulanmıştır.

Tablo 1 Grupların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Deney Grubu	%	Kontrol Grubu	%	Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam %
Kız	13	48,14	14	51,86	27	50
Erkek	14	51,86	13	48,14	27	50
Toplam	27	% 100	27	%100	54	%100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan deney grubundaki kız öğrencilerin sayısı 13, erkek öğrenci sayısı ise 14 tür. Sınıftaki kız ve erkek öğrenci yüzdeleri incelendiğinde katılımcıların % 48,14’nü kız , % 51,86’ nın ise erkek öğrenciler oluştuğu görülmektedir. Kontrol grubunda ise cinsiyet dağılımı şu şekildedir. Kız öğrencilerin sayısı 14, erkek öğrencilerin sayısı 13 kişiden oluşmaktadır. Kız öğrenciler % 51,86, erkek öğrenciler % 48,14’nü oluşturmaktadır. Bu durumda deney ve kontrol gruplarındaki kız öğrenciler ile erkek öğrenci sayısı arasında büyük bir farkın olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla cinsiyet bakımından her iki gruptaki deneklerin sayılarının birbirine çok yakın olduğu gözlenmektedir.

Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Bu çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan görsel sanatlar dersi tutum ölçeği kullanılmıştır. Hazırlanan tutum ölçeğinde soruların hazırlanması sürecinde alan yazın taranmış, araştırmacılar tarafından hazırlanmış tutum ölçekleri incelenmiş, konu, yaş, sınıf, cinsiyet değişkenleri göz önüne alınarak araştırmaya uygun olan maddelerden yararlanılmıştır. Hazırlanan taslakta öğrencilerin bu derse karşı olumlu tutum gösterme, karşılık verme isteği, bu istekten tatmin olma, olumlu bir yönü ve değeri olduğunu kabullenme şeklindeki davranışları içermektedir. Hazırlanan taslak Dicle Üniversitesi'nde görev yapan iki öğretim üyesine sunulmuş ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılarak 20 tutum ifadesine karar verilmiştir. Hazırlanan 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Her bir tutum ifadesi için "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Hiç Katılmıyorum" düzeyleri kullanılmıştır. Hazırlanan tutum ölçekleri uygulama öncesi belirlenen gruplar dışında 192 öğrenciye uygulanarak, ölçeğin güvenirlik ve iç tutarlılık katsayısını hesaplamak için faktör analizi yapılmıştır.

Öğrenci Gözlem Formlarının Geliştirilmesi

Bu çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenci gözlem formu Dicle Üniversitesi'nde görev yapan iki öğretim üyesine sunulmuş ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılarak uygulanmıştır. Hazırlanan gözlem formunda öğrencilerin beceri (devinisel/psikomotor) düzeylerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için maddeler belirlenmiştir. Belirlenen maddelerde öğrencilerin görsel biçimlendirme elemanları ve ilkelerini kullanıp kullanmadıkları, çalışmalarına uygun atık malzemeleri seçip seçmedikleri, verilen sürede çalışmayı bitirip bitirmedikleri, konuyu anlayıp anlamadıkları ve çalışmada zamanı nasıl kullandıkları, atık malzemenin dokusundan yararlanıp yararlanmadıkları, yaratıcılıkları gözlemlenerek saptanmaya çalışılmıştır. Hazırlanan gözlem formu 3'lü likert tipi bir dereceleme sistemine göre uygulanmıştır. Her bir madde için "tamamen gözlemlendi", "kısmen gözlemlendi", "gözlemlenmedi" düzeyleri kullanılmıştır. Gözlem sırasında her madde teker teker ele alınarak hangi frekansı kaç öğrencinin uyguladığı gözlem yapılarak sayı ile ifade edilmiştir.

Öğrenci Görüşleri Formlarının Geliştirilmesi

Deney grubu öğrencilerinden seçkisiz yöntemle 10 öğrenciyle yapılan yüz yüze görüşmede, atık malzeme kullanımıyla ilgili görüşlerini yazılı bir biçimde belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin görüşlerinde atık malzemenin çalışma sürelerine, çalışmalarına ve sanatsal düşüncelerine sağladığı avantajlar, ekonomik ve kolay elde edilebilirlik konularında görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Konuyla ilgili yazılı bir metin şeklinde olan görüşler toplanarak 'A, B, C, D, E, F, G, H, I, J' alfabetik sıra ile kodlanmıştır.

Başarı Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi

Araştırmanın alt amaçlarından birisi olan "Atık malzemeleri kullanan öğrenciler ile geleneksel biçimlendirme malzemelerini kullanan öğrencilerin başarı düzeyleri arasında belirgin bir fark var mıdır? Sorusuna cevap bulmak için araştırmacı tarafından hazırlanan başarı değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Başarı değerlendirme ölçeği; Özgünlük ve Yaratıcılık, Kompozisyon ve Bütünlük, Teknik Yeterlilik, Belirlenen Sürede Çalışmayı Tamamlama ve Uygulamada İsteklilik başlıkları altında hazırlanmıştır.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Her öğrencinin çalışması 1-5 arası puanlarla başarı derecesi saptanmaya çalışılmıştır. Değerlendirmede sayısal değerlerin karşılığı olan şu ifadeler yer almaktadır.

5:Çok İyi, 4:İyi, 3:Orta, 2: Kötü, 1: Çok Kötü .

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma süresince elde edilen bulgular sırasıyla şu şekildedir.

Tablo 2 Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin bulgular

Madde Numarası	Faktör Yük Değeri	
Madde 1	.62	
Madde 2	.41	
Madde 3	.72	
Madde 4	.76	KMO =.68
Madde 5	.82	
Madde 6	.71	Cronbach-Alpha = .77
Madde 7	.30	
Madde 8	.57	Barlett Küresellik Testi = p<.05
Madde 9	.82	
Madde 10	.73	Açıklanan Toplam Varyans = %39
Madde 11	.72	
Madde 12	.43	
Madde 13	.40	
Madde 14	.62	

Elde edilen değerler ışığında ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kanısına varılmıştır.

Geçerlilik ve güvenirlik hesaplanmasından sonra 14 maddede karar kılınmış ve hazırlanan ölçek araştırmanın yapıldığı, Hacı Abdurrahman Özdemir Ortaokulunun deney ve kontrol gruplarında toplam 54 öğrenciye uygulanmıştır.

Deney Grubunun Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Tutumları Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın alt amaçlarından birisi olana “Deney grubunun Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Tutumlarında öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla, iki boyutlu tasarımların öğretilmesinde, atık malzemeleri kullanan deney grubunda yer alan öğrencilerin görsel sanatlar dersi tutum ölçeğinden almış oldukları öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Uygulama öncesi ve sonrası

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

deney grubundaki öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları arasında anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için uygulanan t-testi sonuçları tablo- 3 de verilmektedir.

Tablo-3 Deney Grubunun Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Tutumlarına İlişkin, İlişkili Örneklem T-Testi Sonuçları

Grup	Test	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
Deney	Öntest	27	3,57	,60	-4,79	,00
Grubu	Sontest	27	4,39	,83		

Tablo-3 incelendiğinde, deney grubuna ait görsel sanatlar eğitimine yönelik tutum öntest-sontest puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için yapılan t-testi analizi sonucunda ($t=-4,79$, $p<.05$) öntest-sontest puanları arasında sontest lehine anlamlı bir fark saptanmıştır. Görsel sanatlar dersinde atık malzemeleri kullanan deney grubunun görsel sanatlar eğitimine yönelik tutum öntest puan ortalaması $\bar{x}=3,57$; sontest puan ortalaması ise $\bar{x}=4,39$ 'dur. T-testi analizi sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d= t/\sqrt{n}=-4,79/5,20= 0,92$) bu farkın büyük düzeyde (Can, 2014) olduğunu göstermektedir.

Test sonuçlarından yola çıkarak deney grubuna ait görsel sanat eğitimine yönelik tutum öntest-sontest puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığını test etmek için yapılan t-testi analizi sonucunda öntest-sontest puanları arasında sontest lehine anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yabancı oldukları bir malzeme olan atık malzemeleri, öğretmen tarafından yapılan demonstrasyon ile doğru ve açık şekilde öğrenmeleri; ardından atık malzemelerle özgürce çalışmaları, öğrenme sürecinde yaparak yaşayarak, yapıp bozarak öğrenmelerinin, onlara atık malzemelerle ilgili bazı deneyimler sağladığı, derse olan ilgilerinde ve buna bağlı olarak görsel sanat eğitimine yönelik tutumlarında olumlu yönde bir gelişme yarattığı söylenebilir.

Deney ve Kontrol grubunun Öntest Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Tablo-4 Deney Ve Kontrol Grubunun Öntest Sonuçlarına İlişkin, İlişkili Örneklem T-Testi Sonuçları

Test	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	t	P
Öntest	Deney Grubu	27	3,58	,60	781	,442
	Kontrol Grubu	27	3,46	,60		

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Tablo-4’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, grupların ön test tutum ortalama puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($t=781$; $p>.05$). Deney grubu tutum öntest puan ortalaması $\bar{x}= 3,58$; kontrol grubu tutum öntest puan ortalaması sonucu $\bar{x}= 3,46$; olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, atık malzemeler kullanarak iki boyutlu çalışmalar yapan deney grubu ile geleneksel boyama araçlarını kullanan kontrol grubu arasında görsel sanatlar dersine yönelik ön tutumları sonuçları arasında farklılık olmadığını göstermektedir. Bu bağlamda deney ve kontrol grubunun görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ön-test sonuçları açısından birbirine oldukça yakın olduğu söylenebilir.

Bu sonuç, atık malzemeler kullanarak iki boyutlu tasarımlar yapan deney grubu ile geleneksel boyama araçlarını kullanan kontrol grubu arasında görsel sanatlar dersine yönelik ön tutumları sonuçları arasında farklılık olmadığını göstermektedir. Bu bağlamda deney ve kontrol grubunun görsel sanatlar dersine yönelik tutumları öntest sonuçları açısından denk olduğu söylenebilir.

Deney ve Kontrol grubunun Sontest Sonuçlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo-5 Deney ve Kontrol Grubunun Sontest Sonuçlarına İlişkin, İlişkili Örneklem T-Testi Sonuçları

Test	Grup	N	$\bar{x}$	Ss	T	P
Sontest	Deney Grubu	27	4,39	,83	3,85	,00
	Kontrol Grubu	27	3,80	,38		

Tablo-5 incelendiğinde grupların sontest tutum ortalama puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t=3,85$; $p<.05$). Görsel sanatlar dersinde atık malzemeleri kullanan deney grubunun görsel sanatlar eğitime yönelik tutum sontest puan ortalaması $\bar{x}=4,39$; kontrol grubunun sontest puan ortalaması ise $\bar{x}=3,80$ ’dir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d= t/\sqrt{n} = -3,85/5,20 = -0,74$) bu farkın orta düzeyde (Can, 2014) olduğunu göstermektedir.

Bu anlamlı farkın nedenleri düşünüldüğünde; Gündelik yaşamdan nesnelerin işe yaramaz diye düşünülüp çöpe atılan kısmı ile çalışmanın, çocuklarda var olan atık nesne tanımını değiştirdiği, atık nesnelerden yeni şeyler üreten çocukların bir şeyleri başarabilmenin verdiği haz duygusuyla birlikte derse tutumunu da olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Sontest ortalamasının deney grubu öğrencileri lehine anlamlı çıkmasının nedenlerinden biriside, farklı derecelerde yetenek, ilgi ve

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

zekâları olan öğrencilerin, değişik ve kolay uygulanabilirliğe sahip atık malzemeleri çeşitli tekniklerde uygulamaktan memnun olmalarına bağlanabilir.

Verilerin Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada; *a)Deney Grubu Tutum Öntest*, *b)Deney Grubu Tutum Sontest*, verilerinin cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğine bakılmıştır. Normallik testi sonuçları bağlamında, *a)Deney Grubu Tutum Öntest*, verileri için parametrik test olan t-testi; *b)Deney Grubu Tutum Sontest* verileri için ise nonparametrik test olan mann-whitney u testi kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlar Tablo-6 ve Tablo-7 de verilmiştir.

Tablo-6 Cinsiyete İlişkin, Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Grup	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	T	P
a)Deney Grubu Tutum Öntest	Kız	14	3,60	,59	,206	,84
	Erkek	13	3,55	,64		

Tablo-7 Cinsiyete İlişkin, Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	Cinsiyet	N	Kareler Ort.	Kareler Top.	Z	P
b)Deney Grubu Tutum Sontest	Kız	14	3,60	,59	,206	,38
	Erkek	13	3,55	,64		

Tablo-6 ve Tablo-7 incelendiğinde deney grubu öntest ve sontest sonuçlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$). Dolayısıyla Görsel sanatlar dersinde atık malzemelerin öğrencilerin görsel sanatlar eğitimine yönelik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı anlaşılmaktadır.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Öğrenci Gözlem Formuna Yönelik Bulgular

Etkinlik sürecinde öğrencilerin çalışma aşamasındaki davranışları, atık malzemelerdeki seçimi, konuyu uygulama biçimleri gözlenerek kayıt altına alınmak üzere her öğrenciye ait formlar üzerinde kodlamalar yapılmış ve kayıt altına alınmıştır. Öğrenci gözlem formların da yer alan maddeler incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmasına uygun atık malzemeleri seçer. Maddesi incelendiğinde 21 öğrencide için tamamen, 5 öğrenci için kısmen gözlendi, 1 öğrencinin ise atık malzemenin seçiminde ve atık malzemeleri çalışmasına monte etmede zorlandığı gözlenmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun çalışmalarına uygun atık malzemeleri kullandığı söylenebilir. Öğrenciler hem malzeme seçiminde hem de atık malzemelerin iki boyutlu çalışmaya dönüştürülmesi aşamasında zorlanmadığı söylenebilir.

Çalışmasında renk uyumuna dikkat eder. Maddesindeki 24 öğrencide tamamen gözlendi, 2 öğrenci için kısmen gözlendi, 1 öğrencinin ise çalışmasında kullandığı atık malzemelerde renk uyumuna dikkat etmediği gözlenmiştir. Bu maddeden şu sonuç çıkarılabilir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çalışmasında kullandığı atık malzemelerin renginden yararlandığını, renk uyumunu da göz önünde bulundurarak çalışmasını yaptığı söylenebilir.

Çalışmasında görsel sanat elemanlarından(çizgi, nokta, renk, leke vs.) yararlanır. Maddesinde 25 öğrenci için tamamen gözlendi, 2 öğrenci için kısmen gözlendi işaretlenmiştir. Buna göre deney grubunun neredeyse tamamı görsel biçimlendirme elemanlarını atık malzemeleri kullanarak şekillendirmiştir. Çalışmasında görsel biçimlendirme elemanlarını (çizgi, leke, şekil, nokta) tamamen atık malzemeleri kullanarak elde etmiştir.

Atık malzemelerin kendi dokusundan yararlanır. Maddesi incelendiğinde; 25 öğrencinin atık malzemenin kendi dokusundan yararlandığı gözlenmiştir. Öğrenciler çalışmalarında tamamen malzemenin kendi dokusundan yararlanarak özgün kompozisyonlar elde etmiştir.

Çalışmasını verilen sürede tamamlar. Maddesi incelendiğinde; neredeyse öğrencilerin tamamının çalışmasını belirlenen sürede tamamladığı gözlenmiştir. Buna göre atık malzemenin çalışma süresi bakımından avantaj sağladığı söylenebilir.

Atık malzemelerle özgün çalışmalar yapar. Maddesi incelendiğinde; 25 öğrencinin çalışmasında'' tamamen gözlendi'' frekansı işaretlenmiştir. Buna göre öğrencilerin atık

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

malzemelerle, birbirilerinin çalışmalarından etkilenmeden özgün kompozisyon yarattığı, bunun sebebinin de atık malzemelerin doku, şekil, renk, leke bakımından buna imkân sağladığı söylenebilir.

Çalışmasında çeşitli atık malzemeleri birbirine uyumlu bir şekilde kullanır. Maddesi incelendiğinde; 21 öğrenci için tamamen gözlendi ifadesi işaretlenmiş, 5 öğrenci için kısmen gözlendi, 1 öğrenci için gözlenmedi ifadesi işaretlenmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun farklı yapıdaki atık malzemeleri çalışmalarında birbirine uyumlu bir şekilde kullandığı söylenebilir.

Başaran'ın yapmış olduğu “Resim Eğitiminde Parça-Bütün İlişkisi Açısından Kolaj Tekniğinin Önemi” isimli yüksek lisans tezinin gözlem bölümünde; Kolaj tekniği uygulaması ile parça bütün ilişkisinin gözetildiği çalışmalarda aynı malzemeler ve aynı konuları farklı resim becerilerine sahip çocuklarda ne tür sonuçlar meydana getirdiği gözlenmiştir. Resim iş dersinde öğrencinin farklı malzemelerle özgür bırakılarak programda ki konuların uygulanması sağlanmıştır. Kendisini geleneksel boyama tekniklerinde yetersiz hissedenden bir çocukların atık malzemeler ile yapmış oldukları kolaj çalışmalarında özgüven kazandıklarını ve tam bir doyuma ulaştıklarını belirtmiştir (Başaran, 2006).

Öğrenci Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğrenci görüşlerinden yola çıkarak şu bulgulara ulaşılmıştır.

Öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde “A, B, C, D, E, F, G, H, I, J” öğrencileri, atık malzemelerin tümünü hiçbir ücret ödemedenden evden getirdiklerini, her an bulunabilmesi özelliğinden dolayı da hem ekonomik hem de kolay ulaşılabilir olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca kullanım amacını yitirmiş malzemelerin sanatsal bir etkinlikte kullanılmasının da geri dönüşüm açısından önemli olduğunu, hiç umulmadık bir malzemenin bir amaca hizmet ettiğini de bu etkinlikle öğrenmiş olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde “A, B, C, D, E, G, H, I, J” öğrencileri atık malzemeleri kesme, yırtma ve yapıştırma yöntemlerini kullanarak etkinliklerini gerçekleştirmelerinin yaratıcılıklarını arttırdığını, bazen yırtıkları bir parçanın hiçbir müdahale olmaksızın bir nesneye benzettiklerini ifade etmişleridir. Bu durumun hayal gücüne olumlu yönde katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Yapılan görüşmelerde ‘‘A, B, C, D, E, F, G, H, I, J’’ öğrencileri atık malzemeleri kesmenin, yırtıp yapıştırmanın, parçaları birbirine monte etmenin, makas, cetvel gibi kesme araçlarını yoğun bir şekilde kullanmanın el becerilerine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde ‘‘ B, C, D, E, G, H, I, J’’ öğrenciler i iki boyutlu tasarımlar da atık malzemeleri kullanmanın gerek doku, gerekse düşünceyi ifade etme, şekilleri oluşturma konusunda çalışmalarına estetik açıdan da değer kattığını ifade etmişlerdir. Bunun sebebinin de çizemedikleri bir şekli hazır nesneyi kullanarak oluşturdukları, bazen üst üste yapıştırılan atık malzemelerin çalışmalarında üç boyutluluk etkisi verdiğini ve bunun sonucunda çalışmaya estetik bir değer kazandırdığını ifade etmişleridir.

Bunun nedenleri araştırıldığında 10 öğrenciyle bire bir yapılan görüşmelerde şu ifadeler kullanılmıştır.

A öğrencisi ‘‘Çizim yapma yeteneğim olmadığı için şekilleri ya da figürleri çizemiyorum, atık durumdaki fotoğrafları kullandığım zaman daha iyi sonuç aldığımı hissediyorum’’.

B öğrencisi ‘‘Boyama sırasında resmin tamamını boyayamıyorum. Hazır atık malzeme kullandığımda çalışmamın her tarafını boyamak zorunda kalmıyorum. Bu durum hem zamandan yana bana avantaj sağlıyor, hem de çok yorulmuyorum’’.

C öğrencisi ‘‘Şekilleri çizerken benzetemiyorum, nesneleri gerçeğine benzetememe kaygısı yaşıyorum. Bu nedenle resim yaparken sıkılıyorum’’.

D öğrencisi ‘‘Resim yaparken hep aynı teknikleri kullanıyorum, kendimi daha rahat ifade edebileceğim farklı alternatifler olmasını isterim’’.

Öğrencilerle yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere geleneksel yöntemlerin, öğrencilerin derse karşı tutumlarında olumlu etkisi olsa da zamanla bıkkınlık yarattığı, dersi monoton hale getirdiği, farklı alternatif çözümler bekledikleri sonucunu çıkarmaktadır.

Sağlam’ın yapmış olduğu ‘Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüşleri’ isimli araştırmanın görüşme formu bulguları bölümünde şu bulgular elde edilmiştir. Atık nesnelerin sanat eğitiminde kullanılmasının öğrencilere geri dönüşüm ve çevre bilinci kazandırdığı (%18,18), öğrencilerin farklı malzeme kullanımı ve yeni sanat anlayışlarını anlaması bakımından önemli olduğu (%31,82), yaratıcılığı arttırdığı (%50,00) olarak sıralanır (Sağlam, 2016).

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Başarı Değerlendirme Ölçeğine Yönelik Bulgular

Deney ve kontrol grubu öğrencinin çalışmaları ayrı ayrı incelenerek, başarı değerlendirme ölçeğinde belirtilmiş olan alt başlıklar göz önünde bulundurularak 1-5 arası notla değerlendirilmiştir. Her öğrencinin aldığı notların ortalaması alınarak hem bireysel hem de grup olarak hangi düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca başarı değerlendirme ölçeğinde belirtilmiş olan alt başlıklar da ayrı ayrı ortalamaları hesaplanarak ortalamaları alınmış, öğrencilerin özellikle hangi konularda zorlandığı, hangi başarı alt başlıklarının ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Başarı değerlendirme ölçeği hem deney grubunda hem de kontrol grubunda uygulanarak gruplar arasındaki başarı düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır.

Tablo-8 Gruplara Göre Başarı Düzeyleri Ortalamaları

Gruplar	Özgünlük ve Yaratıcılık	Kompozisyon ve Bütünlük	Teknik Yeterlilik	Belirlenen Sürede Çalışmayı Tamamlama	Çalışmada İsteklilik	Ortalama
Deney	3,77	4,40	3,77	4,66	4,77	4,19
Kontrol	3,62	3,74	3,25	3,51	3,48	3,52
Fark	0,15	0,76	0,52	1,15	1,29	0,67

Tabloya göre deney grubunun genel başarı düzeyi ortalamasının, kontrol grubu başarı düzeyi ortalamasına göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Deney grubu başarı düzeyi ortalamasının kontrol grubunun ortalamasına göre 0,67 oranında daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Başarı değerlendirme ölçeği alt başlıklarının ortalamaları incelendiğinde deney grubunun ortalamalarının kontrol grubuna göre yüksek olduğu görülmektedir.

- Özgünlük ve Yaratıcılık alt başlığı gruplar arasındaki fark 0,15 oranında deney grubu lehinedir.
- Kompozisyon ve Bütünlük alt başlığı gruplar arasındaki fark 0,76 oranında deney grubu lehinedir.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

- Teknik Yeterlilik alt başlığı gruplar arasındaki fark 0,52 oranında deney grubu lehinedir.
- Belirlenen Sürede Çalışmayı Tamamlama alt başlığı gruplar arasındaki fark 1,15 oranında deney grubu lehinedir.
- Çalışmada İsteklilik alt başlığı gruplar arasındaki fark 1,29 oranında deney grubu lehinedir.

Bu durum şöyle açıklanabilir. İki boyutlu tasarımların öğretilmesinde atık malzemeleri kullanmanın öğrencilerin başarılarına olumlu katkı sağlamaktadır. Özellikle deney grubu ile kontrol grubu arasında, Belirlenen Sürede Çalışmayı Tamamlama ve Çalışmada İsteklilik alt başlıklarının ortalamalarındaki fark yüksektir. Öğrencilerin alışagelmış tekniklerin dışında atık malzemelerle kolaj, dekolaj ve asamblaj gibi farklı tekniklerle çalışmanın, çalışmadaki istekliliğini arttırdığı söylenebilir. Bu sayede çalışmalarına ayırdıkları zamanında arttığı ve belirlenen sürede çalışmalarını tamamladıkları olarak açıklanabilir.

Sonuç

Bu araştırmada, sanat eğitiminde önemli bir yeri olan ve öğrencilerin sanatsal gelişimlerine katkıları olduğu düşünülen, atık malzemelerin öğrencilerin ders tutumları ve başarılarına etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

İki boyutlu tasarımların öğretilmesinde, atık malzemelerin öğrencilerin ders tutumlarına etkisini saptamak amacıyla uygulanan öntest-sontest tutum ölçekleri ortalamaları incelendiğinde gruplar arasında öntest ortalamalarında anlamlı bir fark olmamasına rağmen, sontest ortalamalarında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bunun nedenleri araştırıldığında derslerde geleneksel yöntemlerin kullanılmasının zamanla dersi monotonlaştırdığı ve ders tutumlarını da olumsuz etkilediği düşünülebilir. Öğrenci görüşlerinden de anlaşılabileceği üzere görsel sanatlar dersinde farklı öğretim yöntemleri ve etkinliklerin öğrencilerin tutumlarına olumlu katkılar sunduğu ifade edilebilir.

Atık malzemeleri sanatsal bir işe dönüştürme çabası, bir şeyleri başarabilme duygusu yaşayan çocuğun özgüvenini arttırdığı ve bu sayede yaşantısında da başarılı olabileceği duygusunu sağladığı söylenebilir. Etkinlik sürecinde yapılan gözlemler sonucunda öğrencilerin resmin yüzey yapısını zenginleştirmek için gerçek hayattan alınan atık malzemeleri, soyut olan boya tadıyla birleştirerek farklı bir etki yakaladığı ve öğrencilere sanatsal açıdan yeni bir bakış açısı kazandırdığı ifade edilebilir. Atık malzemelerden elde ettikleri farklı yapıdaki parçalarla bir amaç doğrultusunda anlamlı bir şekilde bütünü oluşturmaları sayesinde estetik duygularının geliştiği gözlem formlarından da anlaşılmaktadır.

İKİ BOYUTLU TASARIMLARDA ATIK MALZEME KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN DERS TUTUMLARI ve BAŞARISINA ETKİSİ

Çocuğun farklı malzemelerle çalışması, bu malzemeleri tanımasına, sanatsal bir ürün yaratmasında bilgisinin artmasına ve bunları nasıl biçimlendireceğini öğrenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak görsel sanatlar dersi uygulamalarında atık nesnelerin öğrencilerin ders tutumlarına, sanatsal gelişimlerinin yanında ders başarılarına da olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Antmen, A. (2010). 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Başaran, Z., (2006). Resim Eğitiminde Parça- Bütün ilişkisi Açısından Kolaj Tekniğinin Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Can, A. (2014). SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi, 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Creswell, J.W.,& Clark, P.L. (2008). Mixed Methods Reader, Sage Publication. California.
- Denkel, A., (2003). Düşünceler ve Gerçekler, Doruk Yayınları. Ankara.
- MEB., (2013). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, Ankara.
- Sağlam, F., (2016). Atık Nesnelerin Sanatta Ve Sanat Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüşleri, Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, sayı 8.
- San, İ., (2003). Sanat Eğitimi Kurumları, Ütopya Yayınları. İstanbul.